

Vertrouwelijk

Laatst zat ik in de bus naar Leiden Centraal. De rit was precies lang genoeg om een gesprek van twee studenten op te vangen. Details zijn aangepast, het ging ongeveer zo.

“Weet je wat mij vorige week overkwam? Ik ben dus bezig met mijn eerste stage in het ziekenhuis,” vertelde de een, “Ik moest patiëntgesprekken voeren, en mijn begeleider stuurde mij naar een meisje van zeventien. Ongemakkelijk, het is toch iemand van je eigen leeftijd. Maar het moest van m'n begeleider, dus ik kom die kamer binnen. En ik zak door de grond joh, want ik herkende haar gezicht. En jij kent haar ook?” Dan schrikt de student van zichzelf en voegt hieraan toe: “Wat stom, dat mocht ik helemaal niet zeggen, ik had je al bijna verteld wie het was!”

De lezer zal hiervan net als ik scherp opkijken. Deze verpleegkundestudent stond op het punt haar beroepsgeheim te doorbreken. Natuurlijk mag zij herleidbare informatie over de patiënten die ze ziet niet verstrekken aan andere mensen, of zij de patiënt in kwestie nou kennen of niet. De geheimhoudingsplicht is er zodat iedereen zich vrij voelt om naar een dokter te gaan, ook met problemen die iemand liever voor zich zou houden. Het is logisch om van dit verhaal te schrikken en te hopen dat dit soort situaties weinig voorkomen. Het is ook goed om te beseffen dat netjes omgaan met patiëntgegevens een leerproces is. Het delen van verhalen is iets heel menselijks. Deze reflex moet je als zorgverlener leren onderdrukken. Geheimhoudings-

Baukje de Vries studeert geneeskunde in het LUMC. Daarnaast doet ze onderzoek bij de afdeling psychiatrie, waar ze zich bezighoudt met de vraag: wat maakt mensen mentaal veerkrachtig?

plicht is een belofte waar je elke dag bewust mee bezig moet zijn.

Stel je eens voor: supermarktmedewerkers hebben een geheimhoudingsplicht en jij bent een vakkenvuller. Als je broertje in de supermarkt is en een pakje sigaretten heeft gekocht, mag je dat aan niemand vertellen, behalve aan andere supermarktmedewerkers en alleen dan als dat absoluut noodzakelijk is voor het verkopen van boodschappen aan je broertje. Als een van je klanten overleden is en een familielid langskomt om te vragen of hij in de supermarkt is geweest, mag je daar niets over zeggen. Je mag ook geen bonnetjes mee naar huis nemen of deze onbeheerd achterlaten in de supermarkt.

Het is best oppassen dus. Zorgverleners doen dit elke dag omdat de gegevens waar zij mee omgaan van veel gevoeliger aard zijn dan een pakje sigaretten. Het belang van vertrouwelijkheid is vanzelfsprekend, de juiste uitvoering ervan niet altijd. Deze jonge verpleegkundestudent zal vanaf nu waarschijnlijk extra bedacht zijn op haar geheimhoudingsplicht. En ik ook.

GETAL VAN DE DAG

2.088

Natuurkundige Commissie

Het archief van de Natuurkundige Commissie, een grote expeditie naar Nederlands-Indië, van 1820 tot 1850 is gedigitaliseerd. 2.088 pagina's zijn te vinden op de website van uitgeverij Brill.

Het team van de Whatstudy: promovenda Iris Verhagen en Daphne van Casteren, vasculair farmacoloog van het Erasmus MC Antoinette Maassen van den Brink en Gisela Terwindt.

PUBLICITEITSFOTO

INTERVIEW 'Te weinig aandacht voor sekseverschillen bij het behandelen van migraine'

Minder baat, meer bijwerkingen

Triptanen - medicijnen voor migraine - werken minder goed bij vrouwen dan bij mannen. Bovendien hebben vrouwen vaker last van bijwerkingen.

Tessa de Wekker

Leiden ■ Dat blijkt uit onderzoek van het LUMC en het Erasmus Medisch Centrum. „Er is nog te weinig aandacht voor sekseverschillen bij het behandelen van neurologische aandoeningen”, zegt Gisela Terwindt. Zij is sinds dit najaar hoogleraar neurologie in het LUMC. Daarnaast is Terwindt hoofd van de Leidse Hoofdpijnkliniek, het enige academische expertisecentrum op het gebied van hoofdpijn in Nederland.

Zo'n twee miljoen Nederlanders hebben last van migraine. Sommigen een of twee keer per jaar, anderen meerdere keren per maand. Migraine komt drie keer vaker voor bij vrouwen dan bij mannen.

Al tientallen jaren is bekend dat migraine bij een groot deel van de vrouwelijke patiënten te maken

heeft met hormoonspiegelingen. „Veel patiënten hebben aanvallen tijdens hun menstruatie, geen aanvallen tijdens zwangerschap en een toename van aanvallen vlak voor de menopauze”, zegt Terwindt.

'Vrouwenhart'

Toch is er nog maar weinig onderzoek gedaan naar de precieze invloed van hormoonfluctuaties op de vraag of medicatie anders werkt bij vrouwen dan bij mannen. Het onderzoek van het LUMC en het Erasmus MC is een van de eerste op dit vlak. „Zo'n tien jaar geleden is de term 'vrouwenhart' opgekomen. Inmiddels is duidelijk dat hartinfarcten bij vrouwen andere symptomen hebben en anders verlopen en is de zorg voor vrouwen verbeterd. Wij neurologen zijn ouderwetse types,

welopen achter de cardiologen aan”, zegt Terwindt met een lach.

Inmiddels is de noodzaak voor onderzoek naar het verschil in ziektebeeld en behandeling tussen mannen en vrouwen echter ook doorgedrongen in de neurologie.

Het is niet toevallig dat dat onderzoek door vier vrouwen wordt gedaan. „Migraineerzoek is tientallen jaren gedomineerd door mannen. Let wel, er is enorm goed werk gedaan en er zijn goede medicijnen ontwikkeld voor mannen én vrouwen. Dan is er op dat moment ook geen ruimte om je erg druk te maken over vrouw-man verschillen. Zonder dat onderzoek waren die middelen nooit op de markt gekomen. Maar nu is de tijd daar om te kijken naar sekseverschillen.”

Promovenda Daphne van Casteren deed onderzoek naar de werking van triptanen. Triptanen zijn medicijnen die gebruikt worden om een migraineaanval te onderdrukken. Er zijn zeven soorten. Van Casteren: „In de eerste twee

Deelnemers gezocht

Voor het nieuwe onderzoek zoeken het LUMC en het Erasmus MC nog deelnemers. Al langer zijn er aanwijzingen dat de anticonceptiepil kan helpen tegen migraine, mis deze wordt ingenomen zonder stopweek.

Daarom bevat het onderzoek ook een studie naar de effecten van de meest gebruikte anticonceptiepil. De controlegroep krijgt vitamine E, wat een indirecte invloed heeft op de hormoonhuishouding. Terwindt: „We zoeken zowel jonge vrouwen met migraine als vrouwen rond de menopauze die willen meewerken.” Voor meer informatie en aanmelden: www.whatstudy.nl.

uur na inname werken triptanen even goed bij mannen en vrouwen. Maar bij vrouwen zie je dat de aanval daarna veel vaker terugkomt, meestal na 24 tot 48 uur.”

Met name migraineaanvallen die samenhangen met menstruatie duren langer dan andere aanvallen (drie tot vier dagen in plaats van één of twee). Van Casteren: „De meeste triptanen werken simpelweg niet lang genoeg voor die langdurige aanvallen.”

Dit is belangrijk om te weten voor behandelaars, bijvoorbeeld huisartsen, zegt Terwindt. „Er zijn triptanen die langer werken. Het is belangrijk dat huisartsen vrouwen die last hebben van menstruatierelateerde aanvallen, gericht vragen of de aanval is teruggekeerd. Dan kan een ander triptaan wellicht beter werken. Ook een combinatie met een langwerkende pijnstiller die na het triptaan wordt ingenomen, kan effectief zijn.”

Ook zagen de onderzoekers meer bijwerkingen van triptanen bij vrouwen, bijvoorbeeld vermocid-

heid, misselijkheid of tintelingen. „Dat wordt deels verklaard doordat vrouwen over het algemeen kleiner en lichter zijn, maar niet helemaal”, zegt Van Casteren. Een lagere dosis geven is geen oplossing, aldus Terwindt. „Dan werkt het middel onvoldoende lang, met als gevolg dat vrouwen vaker achtereen moeten innemen, waardoor weer het gevaar op medicatie-overgebruikshoofdpijn ontstaat.”

Naast het onderzoek van Van Casteren zijn Terwindt en haar collega's begonnen met een tweede onderzoek. Daarbij wordt onder andere de hormoonhuishouding van vrouwen met migraine heel gedetailleerd in kaart gebracht. Van Casteren: „We weten dat migraine bij een groot deel van de vrouwen samenhangt met schommelende hormonen, maar waardoor de aanvallen precies getriggerd worden, weten we niet. Als we dat weten, dan kan er specifieke medicatie voor vrouwen worden ontwikkeld om aanvallen te voorkomen of te onderdrukken.”

Test voorspelt goed of kanker terugkeert

Wilfred Simons

Leiden ■ De MammaPrint', een nieuwe test die op betrouwbaarheid is onderzocht in het Leids Universitair Medisch Centrum, blijkt de kans op terugkeer van borstkanker bij vrouwen van boven de 70 heel goed te voorspellen. Dat blijkt uit een analyse van de patiëntgegevens van 422 vrouwen van boven de 70, bij wie tussen 1997 en 2004 borstkanker was vastgesteld.

Nabehandeling lijkt met deze 'MammaPrint' veel minder vaak nodig te zijn dan de gangbare klinische tests voorspellen.

Oudere patiënten die zijn behandeld aan borstkanker, willen graag weten of er een kans is dat de kanker terugkeert. Het risico daarop is in de eerste vijf jaar na de behandeling het grootst. Oudere patiënten, vooral zij die boven de 70 jaar zijn, hebben een grotere kans op terugkeer of op uitzaaiingen dan jongere. Zij hebben namelijk vaker 'indolente' of 'inactieve' tumoren, die later op andere plekken in het lichaam alsnog actief kunnen worden.

Oncologen vinden het daarom belangrijk dat deze oudere patiënten ook na de directe behandeling therapie volgen. Welke therapie het meest geschikt is, bepalen ze op basis van de gezondheid van de individuele patiënten en op de verwachte uitkomst van de behandeling. Uiteraard speelt ook een rol wat de patiënten zelf willen.

Voorzichtig

Bestaande klinische tests zijn aan de voorzichtige kant. Ze schatten de kans op terugkeer van de kanker vaak hoog in. Op basis daarvan besluiten medisch specialisten veelal om oudere patiënten voor alle zekerheid toch een hormoonbehandeling en soms zelfs bestraling te geven. Omdat zulke behandelingen zwaar en belastend zijn, is het natuurlijk vervelend als achteraf blijkt dat ze misschien niet nodig waren.

De nieuwe, nauwkeurigere test die de naam 'MammaPrint' draagt, is een zogeheten genomische test. Hij kijkt niet naar afwijkingen in één specifiek gen, maar naar zeventig genen tegelijk. De test is ontwikkeld in het Antoni van Leeuwenhoek Ziekenhuis in Amsterdam. Om hem te valideren, gebruikte hoofdonderzoeker Gerrit-Jan Liefers van het LUMC de gegevens van 422 oudere vrouwen, die hij voor dit doel had gekregen van het Integraal Kanker Centrum Nederland.

i

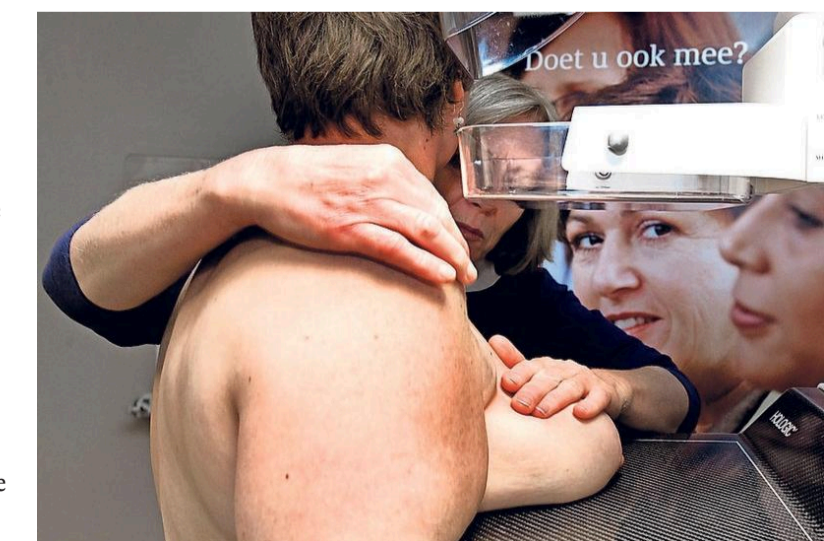
Endeldarmkanker

De kans op terugkeer van endeldarmkanker is minder groot als een patiënt vóór de operatie kort wordt bestraald en aansluitend chemotherapie krijgt. Dit blijkt uit een internationale studie die werd gecoördineerd door het UMCentrum Groningen, het LUMCentrum, het Karolinska Instituut en de Uppsala Universiteit in Zweden. De onderzoekers denken dat op basis hiervan de behandeling van gevorderde kanker aan de endeldarm wordt aangepast. De resultaten zijn verschenen in The Lancet Oncology.

Uit een grote Europese studie met de naam 'Mindact', onder bijna 6700 jongere vrouwen met borstkanker, was al bekend dat de MammaPrint de terugkeer van een tumor nauwkeurig voorspelt. Reden genoeg om de werking ook eens met terugwerkende kracht bij de 70-plussers te onderzoeken. De belangrijkste uitkomst is dat bij veel patiënten die een tumor hadden met een diameter van minder dan 2 centimeter en geen aangetaste lymfeklieren, nabehandeling onnodig is. „Zelfs als ze klinisch als hoog risico zijn ingeschat”, zegt Liefers. „lijkt het in geselecteerde oudere vrouwen veilig om aanvullende behandeling achterwege te laten.”

Dit betekent dat er van kan worden uitgegaan dat vrouwen die op basis van de MammaPrint de uitslag 'ultra laag' krijgen, niet nabehandeld hoeven te worden. „Dit beleid”, zegt Liefers in een persbericht, „zal echter nog wel moeten worden getoetst in een prospectief onderzoek. We stellen deze gegevens graag ter beschikking van de borstkankergemeenschap.”

Het Nederlandse bedrijf Agendia, dat in 2003 is opgericht en dat is gevestigd op het Science Park in Amsterdam, is de producent van de MammaPrint. Sinds 2007 is het bedrijf met de MammaPrint ook actief in de Verenigde Staten, waar de test als enige in zijn soort is goedgekeurd door de strenge Amerikaanse Food and Drug Agency (FDA). Daarnaast heeft Agendia ook nog een vergelijkbare BluePrint-test, die op basis van tachtig genen een tumor kan analyseren en vaststellen waardoor deze groeit.

Een mammografie is belangrijk onderdeel van een goede borstzorg. FOTO ANP